

Васильєва Л. А., Чмихун С. Є.

ЯВИЩЕ ПУБЛІЧНОГО ДІЙСТВА В РЕАЛІЯХ СОЦІАЛЬНОГО ПРИМУСУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджено явище публічного дійства як соціального примусу в сучасних медіапратиках, де особистісна демонстративність і репрезентація стають примусовою монадою людини публічної в сучасному інформаційному суспільстві, формуючи її потрібну поведінку. У публічному середовищі саме людська ідентичність значною мірою підпадає під маніпулятивний вплив, стає мішенню відкритого соціального примусу. Комунікація ж у сучасних відносинах стає більш насичено-поверхневою, відкрито-цілеспрямованою, інформативно-перенасиченою й нав'язливо-прямолінійною, актуалізує саме свою символіко-візуальну, міфологічну, маніпулятивно-агресивну поданість.

Ключові слова: *публічність, примус, публічне дійство, соціальне буття, інформаційне суспільство, людина публічна, тілесність, приватність.*

The article explores the phenomenon of public action as social coercion in modern media practices, wherein the information society, personal demonstration, and representation become the compulsory monad of a public person, forming their demanded behavior. In a public environment, it is a human identity that is largely subject to manipulative influence and becomes the target of overt social coercion. Communication becomes more saturated, superficial, openly focused, informationally overloaded, and obsessively straightforward, actualizes its symbolic-visual, mythological, manipulatively aggressive representation.

Keywords: *publicity, coercion, public action, social being, information society, public person, physicality, privacy.*

Публічність сучасного інформаційного суспільства – це якісно нова формація, що йде на зміну закритій, матеріальній, міщанській культурі. Вона здатна швидко забезпечити освоєння нових процесів технотизування й інформатизування, які формують, по суті, неминучий період пізнання й освоєння моделі світобудови, загального усвідомлення, прийняття людиною єдності законів інформації. Але підвищена роль комунікативної компоненти сьогодення диктує як нові перспективи, форми, об'єднання, ефективно-новітні техніки й технології публічних комунікацій, так і кризові дисонанси, соціокомунікативні виклики й «інформаційні війни», пов'язані з природою соціального примусу.

У публічному середовищі саме людська ідентичність значною мірою підпадає під маніпулятивний вплив, стає мішенню відкритого соціального примусу. Якщо в умовах панування класичної соціальної філософії могло виникнути питання лише про детермінанти суспільної сутності людини: індивід із суспільства (Е. Дюркгейм) чи суспільство з індивідів (М. Вебер), то сучасна посткласична філософія вказує на новий модус існування соціальної системи – її повне панування над свідомістю

людини.

Метою статті є дослідження феномена соціального примусу як вираженої сучасної компоненти публічного дійства інформаційного суспільства.

Примус тією чи тією мірою завжди був елементом соціальної організації. Так, у докласовому суспільстві він ґрунтувався на авторитеті старійшин, вождів племен тощо, у класовому суспільстві – на владі держави. У сьогоденні він реалізується через доступність масової комунікації й нав'язування окремих комунікативно-публічних форм особистої репрезентації. Існування людини серед собі подібних завжди підпорядковане встановленим правилами, які є базовою складовою її способу життя. Згідно з цими правилами будь-яка культура має власне уявлення про «погану» і «хорошу» поведінку. На будь-якому проміжку розвитку соціуму формується своя проблема обов'язку й заборон, особливий специфічний і неповторний ланцюг взаємозалежностей.

Інтерес до дослідження соціально вагомих інтенцій до дій і вчинків знаходить себе в східній філософії, яка сформулювала ставлення до вчинків певного роду, що були вперше викладені вже в таких найдавніших пам'ятках писемності якими, наприклад, є індійські веди. Уже тут, поряд із гімнами й співами пісень, мають місце вислови, що належать до формального боку зовнішньої поведінки людини. До вед приєднуються упанішади. Вони за формою є бесідою мудрого вчителя зі своїми учнями. У цих бесідах мають місце й повчання морального характеру.

Дослідження частин елементів примусу в давньокитайській філософії набувають більш поглибленого характеру. Мислителі рано звернули увагу на багатофункціональність і різноманітність правил і їхню роль не тільки в житті окремої людини, але й держави в цілому. Як відзначає відомий дослідник китайської філософії Л.С. Васильєв, «китайці чжоуського періоду і насамперед Конфуцій усвідомлювали, що суспільство – це насамперед щось упорядковане, і тому зобов'язані підкорятися системі загальноприйнятих умовностей, обов'язкових правил поведінки і норм життя...» [7, с. 61]. Визначальну роль в організації соціальних відносин Конфуцій відводить упорядкованості й організованості, утілених у ритуалі й церемоніалі, етикетних правилах поведінки. Так, одне з розроблених Конфуцієм соціально-філософських понять, термін «лі», сенс якого розкривається у відповідних фрагментах з «Луньюе» й означає давню сукупність норм і правил, уже є примусом. На його думку, кожна людина наділена за своєю природою почуттями й бажаннями та кожна у своїх діях прагне до користі й вигоди для себе. У результаті такої орієнтації в окремо взятої людини й у стосунках між людьми виникає суперництво й ворожнеча [16].

Проблема соціального примусу не є новою для наукової літератури. Її певні соціальні функції розкривали й антропологи, й етнографи, і соціологи, і політологи, і правники, розмежовуючи поняття легітимного й нелегітимного, правового й неправового примусу. Можна знайти роботи з дослідження примусу, які стосуються історичного розвитку суспільства, від аналізу обмежувальних процедур у практиці конструювання поведінки в архаїчному суспільстві (А. Гофман, Л. Леві-Брюль, В. Левкович, Г. Льюїс, Е. Тайлор, З. Фрейд) до аспектів традиційної картини світу й

людини (А. Гуревич, А. Титаренко, Н. Еліас), дослідження набуває повноти прояву феномена примусу в різних аспектах буття. Побудова концептуальної лінії дослідження ґрунтується на працях вітчизняних і зарубіжних авторів, які безпосередньо або фрагментарно аналізували феномен примусу через нормативні системи моралі й права (Дж. Міль, Т. Гоббс, А. Шопенгауер, С. Анісімов, Р. Апрусян, О. Дробніцькій, І. Хримлі І.), релігійні заповіді (С. Здіорук), соціальні регламентації (В. Михайлов, В. Ядов).

Примус – складне поняття, яке може бути розглянутим із різних позицій. У науковій літературі виділяють різні види примусу. Так, залежно від об'єкта впливу розрізняють психічний, матеріальний, фізичний або організаційний примус, виділяють також міжнародний, державний та індивідуальний примус. У повсякденному спілкуванні примус найчастіше розуміють як «дію, що правлена на людину з ціллю змусити її що-небудь зробити або не робити без її волі» [15, с. 40]. Із філософського погляду примус розглядають «як результат пливу, що сковує зовнішню свободу людини, а сам процес примусу визначається як знаття індивідуальної волі особистості» [15, с. 41].

Залишається ще багато нерозкритих проблем щодо феномена саме соціального примусу, особливо з погляду поведінки сучасної людини публічної, що орієнтована на всіх і ні на кого. Для такої людини суспільно-публічний простір стає начебто великим екраном, на якому вона демонструє псевдоіндивідуальність, що дуже просто й швидко долає межі приватності й навіть інтимності. Можна сказати, що публічність стає базовою цінністю сучасної людини, її «другою шкірою», що й формує все уявлення про неї. І саме велика частка сьогочасної публічної інформатизованості припадає на інтернет-простір як доступний простір соціального примусу, який за своїм постійним оновленням і розвитком залишається начебто новим, раптовим, незвичайним, несподіваним, гостроцікавим і незрозумілим. Саме в ньому діяльність людей, які цілком утрачають публічну пильність, постійно поширюючи про себе будь-яку інформацію, стає дедалі більш асинхронною, псевдоциклічною й нелінійною, зрушуючи межі моральності вбік особистої вигоди й нарцисизму. Про яку всебічну доброзичливість, чемність або принаймні пунктуальність може йтися, коли всі питання можна дуже швидко вирішити через Інтернет скороченими й примітивними фразами? Тут панує закон постійного ажіотажу й шаленої запитуваності швидких дій.

Історично «людина розумна» завжди прагнула створити доступне відкрите середовище, у якому вона була б вагомим активним учасником усіх комунікативних процесів і в якому б формувалися передумови для засвоєння нею попереднього комунікативного досвіду. Так, наприклад, примус як форма соціального публічного тиску проявлялася впродовж усієї історії людства, але в XVI–XIX ст. через систему ціннісних пріоритетів окремого класу, його традиції, моду, костюм ця репрезентація має занадто відкрито демонстративний характер. Так, Т. Веблен у «Теорії гультяйського класу» [5] формулює новий принцип «демонстративного марнотратства», який, по суті, і є етапом формування сучасного публічного простору, у якому соціальний примус стає первинним пріоритетом уже інформаційного

суспільства. Т. Веблен стверджує, що в сучасних суспільствах інститут приватної власності є характерною особливістю суспільного життя, із появою капіталізму звичай зберігати приватну власність недоторканною перетинався зі звичаєм досягати багатства заради доброго імені, що здобувається через демонстративне споживання в публічному просторі. Зазвичай основним мотивом споживача є «бажання діяти у зв'язку з визначеною практикою, прагнення уникнути неприхильної уваги й чуток та жити на рівні загальноприйнятих канонів добропристойності... що здійснюють примусовий тиск на очах у спостерігачів» [5, с. 22]. Тут споживання первинно стає примусовою складовою, формує потрібну поведінку людини у сфері публічності. Крім того, аналізуючи процес виникнення найбільш гультяйського класу в історії людства, який і формує демонстративну публічність, Т. Веблен називає дві стадії в історії людського суспільства: миролюбну і хижацьку. Для першої характерні малі первісні групи людей. Зазвичай вони миролюбні й ведуть осілий спосіб життя. Вони бідні, індивідуальна власність у них не є домінуючою складовою системи економічних відносин. Дослідник вважає, що суперництво між людьми на цій стадії розвинене порівняно слабо. Із поширенням масового полювання й війн, на думку Т. Веблена, відбувається перехід від миролюбної стадії до стадії хижацтва, коли на зміну «миролюбним» формам самовираження приходить боротьба; результати успішної боротьби починають високо цінувати в суспільстві. До таких результатів належать «корисні предмети або люди, отримані захопленням чи грабунком». Настає ера, коли агресія стає почесною. Вона перетворюється в «загальноприйнятну форму бойових дій», а «заздрісне порівняння» служить джерелом цієї агресії. Саме з цих причин людство прийшло до того, що сьогоденне публічне середовище стає занадто доступним, відкритим, вагомим, запитуваним, при цьому має агресивний, гламурний, рекламний, саморепрезентаційний характер, який і формує поняття соціально-публічного примусу в публічному дійстві. А тілесний символізм у публічному спілкуванні стає заангажованим обмінним матеріалом, формує чітку систему необхідних закодованих знаків, що відрізняються уніфікованістю й надмірною соціальною запитуваністю. Він повсякчас перемодельовується в різних комбінаціях, не втрачаючи першочергової тілесної «кальки», і в геометричній прогресії нав'язується цим же публічним простором.

Повне теоретичне обґрунтування явища публічного дійства асоціюється зі спеціально організованим драматичним театром, що зароджується ще в Античності; літургічною драмою, або міраклем (франц. *miracle*, від лат. *miraculum* – диво), – одним із жанрів середньовічної релігійно-повчальної драми. З антропологічного погляду, театральність стосується сутності амбівалентності існування індивіда в конфлікті між свободою і необхідністю. Про це нам говорить Р. Барт, коли доводить, що театральними є ті знаки й події («*signesetsensations*»), які в процесі свого становлення свідомо репрезентуються [2]. Іншими словами, публічне дійство не може бути саме по собі – воно формується для когось. Саме наявність аудиторії, для якої ця репрезентація набуває певних форм, є головною умовою. Модель публічного дійства при цьому є всім, що може його сприймати, об'єктивізувати й дистанціювати. Саме в такій моделі, коли публічне дійство й приватність перетинаються, окремі

філософсько-антропологічні дослідження можуть створити універсальний інструментарій для аналізу деяких комунікативних практик. Як пише М. Фуко, те, що обговорює постмодерна публічна сфера, зумовлене формацією дискурсу, який ніби вкладає себе в уста агентів і всього публічного простору. Слабка солідарність не здатна сама створити дискурс, тому керується за рахунок дискурсів сильних солідарностей та окремих еліт [14].

Дослідники міжкультурних комунікативних процесів справедливо вважають, що всі культурні процеси необхідно досліджувати через головні сфери життєдіяльності людини, а отже, і через сферу публічного дійства. Примус є тим специфічним дійством буття людини, що має свої просторово-часові межі, розкривається через особливості поведінки, свідомість та діяльність людини, так само як через речі, предмети, твори, мовні форми, символи й знаки, розкривається публічність. Тому можна стверджувати, що публічні демонстративні медіапрактики як частина й матеріальної, і духовної складової будь-якого примусу формуються саме в глобальних публічних практиках, цілісно демонструючи публічні дійства – організацію політичної влади, правові й моральні норми суспільства, соціально-культурні цінності, при цьому характер цих тенденцій надуманий, вигідний у комунікативному протистоянні.

Для осмислення поняття публічного дійства в координатах людського буття важливим є поняття «соціальна практика», яке вперше осмислив П. Бурдьє. Згідно з П. Бурдьє, усе людське життя є сукупністю визначених практик, подібно до того, як у Л. Вітгенштайна людина постійно зайнята тим, що здійснює демонстративні (публічні) мовні ігри. Парламентські дебати, церковні служби, презентації – усе це практики, які реалізують у сфері публічності за особливими, санкціонованими в суспільстві правилами та які репрезентують, за визначенням дослідників, своєрідну гру через поняття габітусу. Такий спосіб ототожнення дозволяє описати поведінку публічної людини, яка задіяна в таку соціальну практику.

В осмисленні публічного дійства на рівні примусових практик наявна вічна опозиція між внутрішнім і зовнішнім: унікальністю, неповторністю, стандартизацією, клішованістю й відкритістю, масовістю, громадськістю, уніфікованістю, стандартизацією, плюралістичністю, різноманітністю. Тут, спираючись на багатогранність особистісного прояву, існують різні підходи до визначення ядра й периферії в особистісному полі людини; можна стверджувати, що саме завдяки перебуванню та функціонуванню в дискурсі публічного дійства людина стає особистістю, незалежною від публічного примусу. Для людини первинний дискурс не публічний – це своєрідне внутрішнє, інтелектуальне, моральне, таємниче середовище існування, і лише її вторинний дискурс можна пов'язати з публічною сферою, який виражається в реалізації людиною її матеріальних і духовних потреб і цінностей. При цьому основним методом публічного дійства є визнання вільного, свідомого вибору індивідом власної лінії поведінки на основі публічної компетентності, особистих інтересів, здатності передбачати наслідки своїх дій і готовності відповідати за них, насамперед перед самим собою.

У сьогоденному публічному дійстві дуже важливо себе правильно подати,

---

підібрати так званий правильний «look», увійти в образ упевненої, успішної, досвідченої, впливової чи гламурної людини, яка знає ціну всім речам і вміє досягати поставлених цілей. За таких умов сучасна людина публічна всіма силами прагне вдосконалити свої комунікативні зони, розширити їх до неймовірних розмірів і сформувати особисте фанпублічне середовище, яке за будь-яких умов підтримувало б її та піднімало жадану самооцінку, тобто, інакше кажучи, стає жертвою соціального примусу. Можна стверджувати, що сучасну людину, людину відкритого квазіінформаційного середовища, цікавлять дві речі: вона сама й те примусове публічно-комунікативне середовище, у якому вона перебуває. Точніше кажучи, вона повсякчас переймається особистою публічною репрезентацією, коли зовнішня складова бере на себе первинну соціальну вагу й набуває сутності універсальної форми примусу як механізму соціальної адаптації. Але, як відомо, у разі зростання кількісного показника втрачається показник якості. Так, наприклад, уже сьогодні людина відкритого публічного середовища звикла доволі швидко обмінюватися всіма нагальними проблемами та питаннями й неймовірно швидко отримувати на них відповіді. Зараз уже не потрібно дуже довго зі всіма каліграфічними примхами писати довгі листи, відправляти їх «поштовим голубом» в іншу частину світу й нескінченно довго чекати відповіді – суспільство змінює правила «гри». Ці всі традиційні маніпуляції з особистими думками й переживаннями, що їх людина хотіла би передати своєму приятелю чи партнеру, залишаються в минулому. У сьогочасному бурхливому інформаційному потоці досить написати кілька фраз у телефонному додатку, поставити життєрадісний смайлик, що підкреслює настрій людини, і натиснути кнопку відправки – усе, «шедевр» людського спілкування завершено. Такі прості дії з власним телефоном замінюють людині цілу поштову систему, що споконвіку ґрунтувалася на економічно-людському чиннику (цілому мегаштаті листонош і не меншій кількості транспорту), формують комунікацію нового, техногенного типу. Усе застаріле стає непотрібним: дуже швидко втрачає свою вагу. Навіщо телефонувати, вражати своїми інтонаціями в голосі чи чемними фразами, якщо досить просто відправити другу черговий «мем», і він зрозуміє, що з тобою все гаразд і ти в доброму гуморі. Такий комунікативний примус уже має місце в сьогоденному спілкуванні в «мережі».

Інформація множиться, накопичується, погано зберігається, утрачається й знову передається й накопичується. Нескінченний колообіг запитуваної і незапитуваної інформації, причому кількість другої постійно зростає до приголомшливих розмірів. Її чисельні гігабайти зберігаються на масштабних віртуальних дисках і в «хмарах». Спілкування в інтернет-просторі набуває форми подвійного примусового посилення, наприклад, коли людина скаже комусь гидоту, а наприкінці фрази додасть смайлик із посмішкою чи квіточку. Це ті самі образи, лише вже в непрямій, зашифрованій формі. Так виявляється легше висловити те, що під час особистого спілкування сказати важко чи неможливо. Тут уява заповнює пустоти, що залишаються відчуттям, і їх іноді дуже важко розшифрувати, зрозуміти партнеру за спілкуванням. На відміну від відкритих образ, які можуть демонструвати у відкритому публічному міжособистісному спілкуванні, таке примітивне розкодування інформації заздалегідь

хибне, неправильне, а це означає, що саме таке спілкування приречене на провал: протистояння, ворожнечу, недомовленість і конфлікт, стаючи, по суті, соціальним примусом цього запитуваного спілкування.

Таким чином, на нашу думку, слід формувати єдині теоретичні концепти, єдине теоретико-методологічне підґрунтя щодо розуміння процесів інформаційного суспільства, що уможливить розуміння природи сучасної людини публічної та виокремить від сфери приватності окремі техніки й технології наявного соціального примусу. Публічні дійства людини публічної стають усе більш асинхронними, псевдоциклічними, нелінійними, зсуваючи етичні границі у бік особистої вигоди, соціальної подібності та соціального примусу. Тут тілесний символізм, як техніка соціального примусу, стає заангажованим обмінним матеріалом, формує чітку систему необхідних закодованих публічних знаків, які відрізняються уніфікованістю й надмірною соціальною запитуваністю. Інтернет, як простір МІЖ, утягує глядача в масштабний спектакль, у якому людина відчуває свою причетність до певної групи, що підвищує відчуття власної захищеності, упевненості у власних силах, вагомості. Публічна віртуальність стає галереєю образів примусової комунікативної гри. І така гра має цілковито інший характер, аніж у реальному житті, виробляє специфічні стереотипи поведінки.

Література:

1. Бауман З. *Текущая современность*. СПб. : Питер, 2008. 240 с.
2. Барт Р. *Мифологии* / пер. с фр. С. Н. Зенкина. М. : Изд-во им. Сабашниковых, 1996. 312 с.
3. Бородина Т. В. *Социальный диалог: коммуникативные стратегии личностной репрезентации общественных отношений: автореф. дис.*, Ростов-на-Дону, 2003. 26 с.
4. Бурдые П. *Социология политики* / пер. с фр., сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко. М. : Socio-Logos, 1993. 336 с.
5. Веблен Т. *Теория праздного класса: монография* / пер. с англ. С. Д. Сорокиной. М. : Прогресс, 1984. 183 с.
6. Вершинина С. И. *Юридическая ответственность как вид государственного принуждения. Вектор науки*. ТГУ. №5 (8), 2009. С. 23–30.
7. Васильев Л. С. *Проблемы генезиса китайской мысли (формирования основ мировоззрения и менталитета)*. М. : Наука, 1989. С. 61.
8. Гройс Б. *Публичное пространство: от пустоты к парадоксу* / пер. англ. А. Зайцева. Институт медиа, архитектуры и дизайна «Стрелка», 2012. 20 с.
9. Липман У. *Философия публичности* / пер. англ. И. Мюрберг. М. : Идея-Пресс, 2004. 162 с.
10. Сеннет Р. *Падение публичного человека* / пер. англ. О. Исаева, Е. Рудницкая. М. : «Логос», 2002. 424 с.
11. Тимошенко В. *Примус як мотив поведінки. Право України*. 2007. №6. С. 104–107.
12. Шевчук О. М. *Засоби державного примусу у правовій системі України: навч. посіб. «Астропринт»*, 2005. 144 с.
13. *Філософський енциклопедичний словник*. К. : «Абрис», 2002. 742 с.
14. Фуко М. *Археология знания* / пер. с фр. М. Б. Раковой, А. Ю. Серебрянниковой; вступ. ст. А. С. Колесникова. СПб. : Гуманитарная Академия; Университетская книга, 2004. 416 с.
15. Чашников В. А. *О соотношении понятий «принуждение» и «насилие»*. *Юридические науки*. 2015. № 1. С. 41–43.
16. Яншина Э. М. *Формирование и развитие китайской мифологии*. М. : Наука, 1984. 248с.

References:

1. Bauman, Z. (2008), *Tekuchaia sovremennost* [Flowing modernity], Piter Publ., St. Petersburg, 2008, 240 p.
2. Bart, R. (1996), *Mifologii* [Mythology], Izd-voim. Sabashnikovyh Publ., Moscow, 1996, 312 p.
3. Borodina, T. (2003), *Sotsial'nyi dialog: kommunikativnye strategii lichnostnoi reprezentatsi i obshchestvennykh otnoshenii* [Social Dialogue: Communication Strategies of Personal Representation of Social Relations], Extended abstract of Ph.D. dissertation (Social Communication), Rostov-on-Don, 26 p.
4. Burd'е, P. (1993), *Sociologija politiki* [Sociology of Politics], Socio-Logos Publ., Moscow, 336 p.
5. Veblen, T. (1984), *Teoriya prazdnogo klassa* [Theory of the Idle Class], Socio-Logos Publ., Moscow, 183 p.
6. Vershinina, S. (2009), *Juridicheskaja otvestvennost' kak vid gosudarstvennogo prinuzhdenija* [Legal liability as a form of state coercion], Vektor nauki, TGU, No. 5 (8), pp. 23–30.
7. Vasil'ev, L. (1989), *Problemy genezisa kitajskoj mysli (formirovaniya osnov mirovozzrenija i mentaliteta)* [The problems of the genesis of Chinese thought (the formation of the foundations of worldview and mentality)], Nauka Publ., Moscow, p. 61-62.
8. Groys, B. (2012), *Publichnoe prostranstvo: otpustoty k paradoksu* [Public space: from emptiness to paradox]. Institute of Media, Architecture and Design, Strelka Publ., 20 p.
9. Lipman, W. (2004), *Filosofiya pyblichnosti* [Philosophy of publicity], Idea-Press Publ., Moscow, 162 p.
10. Sennet, R. (2002), *Padenie publichnogo cheloveka* [The Fall of a Public Man], Logos Publ., Moscow, 424 p.
11. Timoshenko, V. (2007), *Primus jak motiv povedinki* [Coercion as a motive for behavior], *Pravo Ukraini*, No. 6, pp. 104–107.
12. Shevchuk, O. (2005), *Zasobid erzhavnogo primusu u pravovij sistemi Ukraini* [Means of State Coercion in the Legal System of Ukraine], Astro-print Publ., Odessa, 144 p.
13. *Filosofs'kij enciklopedichnij slovník* (2002) [Philosophical Encyclopedic Dictionary], Abris Publ., Kyiv, 742 p.
14. Fuko, M. (2004), *Arheologija znaniya* [Archeology of knowledge], Gumanitarnaja Akademiya; Universitetskaja kniga Publ., St. Petersburg, 416 p.
15. Chashnikov, V. (2015), *O sootnoshenii ponjatij «prinuzhdenie» i «nasilie»* [On the correlation of the concepts of «coercion» and «violence»], *Juridicheskie nauki*, No. 1, pp. 41–43.
16. Janshina, Je. (1984), *Formirovanie i razvitie kitajskoj mifologii* [The formation and development of Chinese mythology], Nauka Publ., Moscow, 248 p.

Lyudmyla Vasyljeva, Svitlana Chmykhun

**THE PHENOMENON OF PUBLIC ACTION IN SOCIAL COERCION
REALITIES OF THE INFORMATION SOCIETY**

The article explores the phenomenon of public action as social coercion in modern media practices, whereby shaping the required behavior personal demonstrativeness and representation becomes a compulsory monad of a public person. It is argued that in a public environment, human identity is largely subject to manipulative influence and becomes a target of overt social coercion. If under the dominance of classical social philosophy the question could arise only about the determinants of the social essence of a person: an individual from society (E. Durkheim) or a society from individuals (M. Weber), the modern post-classical philosophy points to a new mode of existence of a social system – its complete domination of human consciousness.

The coercion in one way or another has always been an element of social organization. Thus, in pre-class society, it was based on the authority of elders, tribal leaders, etc., and in the class society – on the authority of the state. Nowadays, the coercion is realized through the availability of mass communication and the imposition of certain communicative and public forms of personal representation. At the same time, the existence of a person with their own kind is always subject to established rules, which are the basic component of lifestyle. However, there remain many unsolved problems regarding the phenomenon of social coercion. Especially in terms of the behavior of the modern public person, which is focused on all and no one. For such a person, the public space becomes a large screen, on which it demonstrates a pseudo-identity, which quite easily and quickly overcomes the boundaries of privacy and even intimacy. The large part of today's public informatization accounts for the Internet space, as an accessible space of social coercion, which, due to its constant updating and development, remains new, unexpected, and unusual. Corporal symbolism in public communication becomes biased exchange material, forms a clear system of necessary coded characters, marked by unification and excessive social demand. It is constantly remodeled in different combinations without losing the primary bodily "tracing paper", and is imposed exponentially by the same public space.

The complete theoretical justification for the phenomenon of public action is associated with a specially organized drama theater, which originates in antiquity, liturgical drama, or miracle. Social coercion becomes that specific act of being, which has its own spatio-temporal boundaries, is revealed through behavior, consciousness and human activity, and just like publicity is revealed through things, objects, works, language forms, symbols and signs.

The author argues that public demonstrative media practices, like modus of any coercion, are formed precisely in global public practices, integrally demonstrating public actions – the organization of political power, the legal and moral norms of society, socio-cultural values, while the nature of these trends is sometimes far-fetched, beneficial in communicative confrontation.

There is an eternal opposition between internal and external in consideration of public action at the level of coercive practices: uniqueness, originality, standardization, cliché and openness, mass character, publicity, unification, standardization, pluralism, diversity. For a person, the primary discourse is non-public, a kind of internal, intellectual, moral, mysterious habitat, and only its secondary discourse can be associated with the public sphere, which is expressed in a person's realization of their material and spiritual needs and values.

Public actions of a public person become more and more asynchronous, pseudo-cyclical, non-linear, shifting ethical boundaries towards personal gain, social similarity, and social coercion. The corporal symbolism, as a technique of social coercion, becomes a biased exchange material and forms a clear system of necessary coded public signs, which are distinguished by their uniformity and excessive social demand. The Internet, as a space BETWEEN, draws the viewer into a large-scale performance in which a person feels their involvement in a certain group, which increases the sense of self significance, self-confidence, security. Public virtuality becomes a gallery of images of forced communicative

play. And, such a game has a completely different character than in real life, it develops specific stereotypes of superficial behavior.

Keywords: *publicity, coercion, public action, social being, information society, public person, physicality, privacy.*

Людмила Васильєва, Світлана Чмихун

ЯВИЩЕ ПУБЛІЧНОГО ДІЙСТВА В РЕАЛІЯХ СОЦІАЛЬНОГО ПРИМУСУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджено явище публічного дійства як соціального примусу в сучасних медіапрактиках, де особистісна демонстративність і репрезентація стають примусовою монадою людини публічної в сучасному інформаційному суспільстві, формуючи її потрібну поведінку. Доведено, що в публічному середовищі саме людська ідентичність значною мірою підпадає під маніпулятивний вплив, стає мішенню відкритого соціального примусу. Якщо в умовах панування класичної соціальної філософії могло виникнути питання лише про детермінанти суспільної сутності людини: індивід із суспільства (Е. Дюркгейм) чи суспільство з індивідів (М. Вебер), то сучасна посткласична філософія вказує на новий модус існування соціальної системи – її повне панування над свідомістю людини.

Примус тією чи тією мірою завжди був елементом соціальної організації. Так, у докласовому суспільстві він ґрунтувався на авторитеті старійшин, вождів племен тощо, у класовому суспільстві – на владі держави. Сьогодні він реалізується через доступність масової комунікації й нав'язування окремих комунікативно-публічних форм особистої репрезентації. При цьому існування людини серед собі подібних завжди підпорядковано встановленим правилами, які є базовою складовою її способу життя. Але залишається ще багато нерозкритих проблем щодо феномена саме соціального примусу, особливо з погляду поведінки сучасної людини публічної, що орієнтована на всіх і ні на кого. Для такої людини суспільно-публічний простір стає начебто великим екраном, на якому вона демонструє псевдоіндивідуальність, що дуже просто й швидко долає межі приватності й навіть інтимності. Велика частка сьогочасної публічної інформатизованості припадає на інтернет-простір як доступний простір соціального примусу, який за своїм постійним оновленням і розвитком залишається начебто новим, раптовим, незвичайним. Тут тілесний символізм у публічному спілкуванні стає заангажованим обмінним матеріалом, формує чітку систему необхідних закодованих знаків, що відрізняються уніфікованістю й надмірною соціальною запитуваністю. Він повсякчас перемодельовується в різних комбінаціях, не втрачаючи першочергової тілесної «кальки», і в геометричній прогресії нав'язується цим же публічним простором.

Повне теоретичне обґрунтування явища публічного дійства асоціюється зі спеціально організованим драматичним театром, що зароджується ще в античності; літургічною драмою, або міраклем. Соціальний примус стає тим специфічним дійством буття людини, що має свої просторово-часові межі, розкривається через

особливості поведінки, свідомість і діяльність людини, так само як через речі, предмети, твори, мовні форми, символи й знаки, – розкривається сама публічність.

У статті стверджувано, що публічні демонстративні медіапрактики як модуси будь-якого примусу формуються саме в глобальних публічних практиках, цілісно демонструючи публічні дійства – організацію політичної влади, правові й моральні норми суспільства, соціально-культурні цінності, при цьому характер цих тенденцій іноді надуманий, вигідний у комунікативному протистоянні.

В осмисленні публічного дійства на рівні примусових практик наявна вічна опозиція між внутрішнім і зовнішнім: унікальністю, неповторністю, стандартизацією, клішованістю й відкритістю, масовістю, громадськістю, уніфікованістю, стандартизацією, плюралістичністю, різноманітністю. Для людини первинний дискурс не публічний – це своєрідне внутрішнє, інтелектуальне, моральне, таємниче середовище існування, і лише її вторинний дискурс можна пов'язати з публічною сферою, який виражається в реалізації людиною її матеріальних і духовних потреб та цінностей.

Публічні дійства людини публічної стають усе більш асинхронними, псевдоциклічними, нелінійними, зсуваючи етичні границі у бік особистої вигоди, соціальної подібності та соціального примусу. Тут тілесний символізм, як техніка соціального примусу, стає заангажованим обмінним матеріалом, формує чітку систему необхідних закодованих публічних знаків, які відрізняються уніфікованістю й надмірною соціальною затребуваністю. Інтернет, як простір МІЖ, утягує глядача в масштабний спектакль, у якому людина відчуває свою причетність до певної групи, що підвищує відчуття власної захищеності, упевненості у власних силах, вагомості. Публічна віртуальність стає галереєю образів примусової комунікативної гри. І така гра має цілковито інший характер, аніж у реальному житті, виробляє специфічні стереотипи поведінки.

***Ключові слова:** публічність, примус, публічне дійство, соціальне буття, інформаційне суспільство, людина публічна, тілесність, приватність.*

Vasylieva Ludmyla – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor of Department of Law Faculty of Humanities of the National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute».

Васильєва Людмила – кандидат філософських наук, доцент кафедри права гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

e-mail: l.vasylieva702@gmail.com

ORCID 0000-0003-1183-6471

Chmykhun Svitlana – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law Faculty of Humanities of the National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute».

Чмихун Світлана – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри права гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

e-mail: Svitlana.chmykhun@gmail.com

Надійшла до редакції 21.10.2019. Розглянута на редколегії 19.11.2019.

Рецензенти:

Доктор філософських наук, професор, декан гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Копилов В. О.

Кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри права гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Ковальова І. І.